

Симеон Радев, *Първите домогвания на Румъния за българска Добруджа и сключването на руско-българската конвенция от 1902 година*

В състава на румънския народ влизат разни етнически елементи; българският е един от най-значителните. Без да говорим за българските преселвания в Румъния, станали по случай руско-турските войни, Йорга разправя, че когато Михаил Храбрий нахлул в България и стигнал с кавалерията си до Одрин, отвлекъл на връщане петдесет хиляди български семейства. Румънците, обаче, се смятат за латински народ. В техния език има един процент от няколко десетки на български думи, на които те не знаят произхода, като ги смятат за техни старини. Така един мой приятел, румънин, като ми говореше веднъж за техния голям поет Александри, който е за тях това, което Вазов е за нас, цитира ми с възхищение един негов стих за Буковина: „Bucovina vesela gradina”. Нито на ум му минаваше, че това е чист български стих. Те обаче смятат своя език за латински.

Минали през разни влияния, българското най-напред и, подир настаняването на фанаритските князе във Влашко е Молдова, гръцкото, решително влияние върху румънците, като почнем от деветнадесетия век, стана французското. Тяхната гордост бе, че представляват френската култура в Изток. Французите не винаги са се чувствували поласкани да виздат в тях едно свое подобие. Разправяли са ми, че на един французин, гост в Румъния, казали, че Букурещ един малък Париж, той отговорил: “За щастие Париж не е един голям Букурещ.” Както и да е, чувствата на румънския народ – или по добре на румънската интелигенция – са били винаги и страстно с Франция. До там, че когато в 1870 година се обяви френско-пруската война, една тълпа в Букурещ отишла да чупи прозорците на двореца на крал Карола, германец от един клон на Хохенцолерите.

(...)

След възшествието на Фердинанда румъно-българските отношения се продължиха в същия приятелски дух. Но в това Фердинанд нямаше никаква заслуга. Напротив, между него и Карол имаше голяма взаимна антипатия. Фердинанд ми говореше за него с някаква ирония, а Карол при аудиенците ми, избягваше да споменава името му. Всичко ги делеше наистина: природа, дух, възпитание. Карол беше солдатин, и то пруски, положителен, със здравни макар и тесни идеи, без нито хумор, нито бьображение / една прозаичност, от която тъй много страда негова поетична съпруга, Елисавета, сама поетеса / и с отмерен и сериозен говор; Фердинанд,

без нищо войнишко в себе си, салонен естет, разглезен, с необичайни хрумвания и необуздан език.

(Научен Архив – БАН, сб. IV, а.е. 68, л. 29-30, 45)

Simeon Radev, Primele stăruințe ale României pentru Dobrogea bulgară și încheierea convenției ruso-bulgare din 1902

În componența poporului român intră și diverse elemente etnice; cel bulgar este unul dintre cele mai importante. Fără a mai vorbi despre colonizările bulgare din România, petrecute în timpul războaielor ruso-turce, Iorga povestea că, atunci când a năvălit în Bulgaria și a ajuns cu cavaleria sa lângă Adrianopole, Mihai Viteazul a răpit la întoarcere cincizeci de mii de familii bulgărești. Românii, însă, se consideră un popor latin. În limba lor există un procent de câteva zeci de cuvinte bulgărești, a căror origine ei nu o cunosc, considerându-le arhaisme. Astfel, un prieten de-al meu, român, atunci când mi-a vorbit cândva despre marele lor poet Alecsandri, care este pentru ei ceea ce e Vazov pentru noi, mi-a citat cu admirație un vers al său despre Bucovina: „Bucovină veselă grădină”. Nici o clipă nu i-a trecut prin minte că acesta este un vers curat bulgăresc. Ei însă își considerau limba drept latină.

Trecând prin diferite influențe, bulgară mai întâi și apoi greacă, după stabilirea domnitorilor fanarioți în Țara Românească și Moldova, influența decisivă asupra românilor, începând cu secolul al XIX-lea, a joacă cea franceză. Mândria lor era că reprezintă cultura franceză în Răsărit. Francezii nu s-au simțit întotdeauna flatați să vadă în aceștia o asemănare cu ei. Mi s-a povestit că unui francez, oaspete în România, i s-a spus că Bucureștiul este un mic Paris, iar el a răspuns: „Din fericire, Parisul nu este un mare București.” Oricum ar fi, sentimentele poporului român, sau mai bine zis ale intelectualității românești, au fost cu Franța, mereu și pățimaș. Până într-acolo încât în 1870, când a izbucnit războiul franco-prusac, o mulțime din București s-a dus să spargă ferestrele palatului regelui Carol, german dintr-o ramură a Hohenzollernilor.

(...)

După urcarea pe tron a lui Ferdinand relațiile româno-bulgare au continuat în același spirit prietenesc. Însă Ferdinand nu avea nici un merit în aceasta. Dimpotrivă, între el și Carol exista o mare antipatie reciprocă. Ferdinand îmi vorbea de el cu oarece ironie, iar Carol în timpul audiențelor mele evita să-i menționeze numele. Totul îi despărțea, într-adevăr: natură,

spirit, educație. Carol era soldat, unul prusac, pozitiv, cu idei sănătoase, deși înguste, fără umor, fără imaginație /un prozaism de care suferea tare mult poetica sa soție, Elisabeta, ea însăși poetesă/ și cu o vorbă măsurată și serioasă; Ferdinand, fără nimic milităresc în el, esthet de salon, răsfățat, cu idei neobișnuite și o limbă nestăpânită.

(Sofia, Arhiva Științifică a Academiei Bulgare de Științe, colecția IV, unitatea arhivistică 68, f. 29-30, 45)